Hawdd ei ddeall

Y Comisiwn Annibynnol ar Ddyfodol Cyfansoddiadol Cymru
The Independent Commission on the Constitutional Future of Wales

Dyfodol Cymru

Edrych ar sut y dylai Cymru gael ei rhedeg

Mae'r ddogfen yma wedi cael ei hysgrifennu gan y Comisiwn Annibynnol ar Ddyfodol Cyfansoddiadol Cymru. Mae'n fersiwn hawdd ei ddeall o '**Y Comisiwn Annibynn ar Ddyfodolol Cyfansoddiadol Cymru**'.

Rhagfyr 2023

Sut i ddefnyddio’r ddogfen yma

Dyma ddogfen hawdd ei deall. Ond efallai y byddwch angen help i’w darllen. Gofynnwch i rywun rydych chi’n ei adnabod i’ch helpu.

Mae’r geiriau mewn **ysgrifen glas trwm** yn gallu bod yn anodd eu deall. Mae beth mae’r holl eiriau mewn glas yn feddwl ar **dudalen 11**.

Lle mae’r ddogfen yn dweud **ni**, mae hyn yn meddwl **Y Comisiwn Annibynn ar Ddyfodolol Cyfansoddiadol Cymru**. Am fwy o wybodaeth, cysylltwch â:

Gwefan: https://www.llyw.cymru/y-comisiwn-annibynnol-ar-ddyfodol-cyfansoddiadol-cymru

E-bost: **ComisiwnYCyfansoddiad@llyw.cymru**

Mae **Hawdd ei Ddeall Cymru** wedi gwneud y ddogfen yma yn hawdd ei deall gan ddefnyddio **Photosymbols**. I ddweud wrthyn ni beth rydych chi’n feddwl am y fersiwn hawdd ei ddeall yma, cliciwch yma.

Rhif trwydded Photosymbols_403527247

Cynnwys

Sut i ddefnyddio'r ddogfen yma **2**

Cyflwyniad **4**

Beth mae pobl wedi ei ddweud **5**

Diogelu datganoli 7

Beth sy'n digwydd y tu allan i Gymru 9

Geiriau Anodd **11**

Cyflwyniad

Rydyn ni'n cael ein galw yn **Gomisiwn Annibynnol ar Ddyfodol Cyfansoddiadol Cymru**.

Mae gennym ni ddau amcan:

1. Edrych ar opsiynau ar gyfer sut mae Cymru'n cael ei rhedeg a'i chysylltiadau gyda'r DU.

2. Edrych ar yr holl opsiynau ar gyfer sut y dylai **democratiaeth** yng Nghymru gael ei rhedeg er lles pobl Cymru.

Democratiaeth ydy'r system lle mae pobl yn pleidleisio dros bwy maen nhw eisiau bod mewn grym.

Mae'n bwysig iawn siarad am yr holl opsiynau yn agored.

Beth mae pobl wedi ei ddweud

Fe wnaethon ni ofyn i bobl Cymru sut maen nhw’n gweld dyfodol ein gwlad.

Mae hyn yn ein helpu i ddeall sut mae pobl yn gweld sut mae pethau’n gweithio nawr. A sut y gallai Cymru gael ei rhedeg yn y dyfodol.

Mae’r opsiynau ar gyfer y dyfodol yn seiliedig ar y tri prif syniad yma:

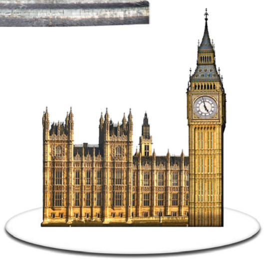

- Mae Cymru yn cael ei rhedeg fel ag y mae nawr ond gyda mwy o bwerau (rydyn ni’n galw hyn yn ddatganoli gwell)

- Bod rhai pynciau yn cael eu penderfynu yn gyfan gwbl yng Nghymru ac eraill yn gyfan gwbl gan lyworaeth y DU (rydy ni’n galw hyn yn DU Ffederal)

- Bod Cymru’n dod yn gwbl annibynnol o’r DU.

Mae llawer o bobl yn teimlo nad oes ganddyn nhw unrhyw ddylanwad ar beth mae'r llywodraeth yn ei wneud.

Rydyn ni yn credu bod angen i dri peth ddigwydd i wneud ein **democratiaeth** yn gryfach:

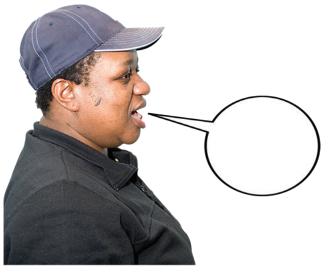

1. Fe ddylai Llywodraeth Cymru wneud yn siŵr bod mwy o gymunedau'n cael cyfle i ddweud eu dweud. Gellid sefydlu panel i ddod o hyd i'r ffordd orau o wneud hyn.

2. Mae hefyd yn bwysig i bobl gael eu dysgu mwy am sut mae gwleidyddiaeth yn effeithio arnyn nhw.

3. Fe ddylai Llywodraeth Cymru sefydlu prosiect lle mae grŵp o bobl yn ysgrifennu datganiad ar sut y dylai llywodraeth gael ei rhedeg.

4. Mae'n rhaid bod digon o arian i wneud yn siŵr bod y newidiadau yma yn gweithio'n iawn.

Diogelu datganoli

Mae **datganoli** yn meddwl bod gan Gymru fwy o reolaeth dros sut mae'n cael ei rhedeg. Mae'n meddwl bod gan lywodraeth y DU lai o reolaeth dros rai pethau.

Ers **Brexit**, dydy Llywodraeth y DU (San Steffan) ddim bob amser wedi dilyn y rheolau am **ddatganoli** a Chymru.

Rydyn ni wedi rhoi opsiynau ar gyfer amddiffyn **datganoli**. Dyma nhw:

1. Fe ddylai Llywodraeth Cymru ofyn i bob un o 4 Llywodraeth y DU gydweithio mewn ffordd mwy cyfartal.

2. Fe ddylai Llywodraeth Cymru ofyn i Lywodraeth y DU basio deddfau newydd am newidiadau i **ddatganoli**.

Mae'n meddwl y byddai angen i lywodraeth y DU siarad â'r llywodraethau eraill cyn gwneud newidiadau i **ddatganoli**.

3. Fe ddylai Llywodraeth Cymru gael mwy o reolaeth dros reoli ei chyllideb.

4. Llywodraeth Cymru ddylai reoli'r heddlu a'r gwasanaethau cyfiawnder, nid Llywodraeth y DU. Mae hyn yn gallu digwydd dros amser.

5. Fe ddylai Llywodraeth Cymru reoli gwasanaethau rheilffyrdd sy'n cael eu rhedeg ar hyn o bryd gan Adran Drafnidiaeth y DU.

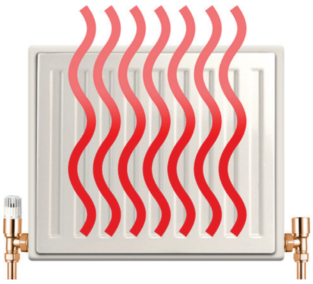

6. Fe ddylai llywodraethau'r DU a Chymru sefydlu grŵp i edrych ar y ffordd orau o reoli ynni. Fe fydd hyn yn helpu Cymru i ddod yn **sero-net**.

Mae **sero net** yn meddwl nad ydy'r tanwydd rydyn ni'n ei ddefnyddio yn achosi i'r blaned gynhesu. Mae tanwydd fel olew a nwy yn achosi sylwedd o'r enw **carbon**. Mae hyn yn cynhesu ac yn niweidio'r blaned. Mae sero net yn meddwl nad ydyn ni yn gwneud gormod o **garbon**.

7. Fe ddylai Llywodraeth Cymru a'r DU gytuno bod gan Gymru lais cryfach ar **ddarlledu**. Mae hyn yn meddwl sut mae radio a theledu yn cael eu rheoli.

8. Mae angen y newidiadau hyn ar frys i ddiogelu **datganoli**, pa bynnag ddewis y mae pobl yn ei wneud am yr opsiynau yn y tymor hir.

Beth sy'n digwydd y tu allan i Gymru

Dydy pobl ddim yn gallu gwneud penderfyniadau am sut mae Cymru'n cael ei rhedeg, heb wybod beth sy'n digwydd yng ngweddill y DU.

Rydyn ni wedi edrych ar opsiynau ar gyfer sut mae pob gwlad yn gallu cael eu rhedeg. Beth fyddai'r newidiadau yma yn ei feddwl?

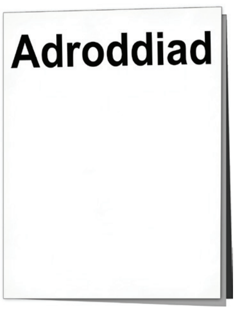

Y flwyddyn diwethaf, fe wnaethon ni adroddiad am 3 opsiwn ar gyfer sut y gellid rhedeg Cymru.

Rydyn ni wedi edrych yn agosach ar yr opsiynau yma.

Rydyn ni yn credu bod pob opsiwn yn gallu gweithio. Mae cryfderau a gwendidau gyda phob un.

Fyddwn ni ddim yn dweud pa opsiwn sydd orau oherwydd ei fod yn dibynnu ar nifer o bethau.

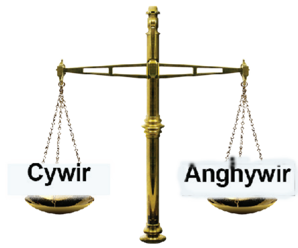

Er enghraifft, faint o bwysigrwydd rydych chi’n ei roi i wahanol feysydd. Neu faint o risg y mae pobl eisiau ei chymryd.

Dydyn ni ddim yn gallu gwneud y penderfyniad yma. Mae angen i’r pleidiau gwleidyddol a’r cyhoedd benderfynu hyn.

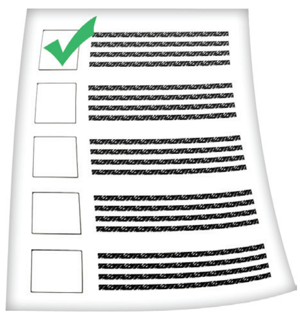

Fe ddylid trafod yr holl opsiynau. Mae angen meddwl am y peth gorau i Gymru.

Mae angen i bobl gael digon o wybodaeth fel eu bod nhw yn gallu gwneud dewisiadau da.

Geiriau Anodd

Democratiaeth

Dyma'r system lle mae pobl yn pleidleisio dros bwy maen nhw eisiau i fod mewn grym.

Datganoli

Mae hyn yn meddwl bod gan Gymru fwy o reolaeth dros sut mae'n cael ei rhedeg. Mae'n meddwl bod gan lywodraeth y DU lai o reolaeth dros rai pethau.

Sero Net

Mae sero net yn meddwl nad ydy'r tanwydd rydyn ni'n ei ddefnyddio yn achosi i'r blaned gynhesu. Mae tanwydd fel olew a nwy yn achosi sylwedd o'r enw carbon. Mae hyn yn cynhesu ac yn niweidio'r blaned. Mae sero net yn meddwl nad ydyn ni yn gwneud gormod o garbon.